Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1446/97, ECLI:CZ:NS:1998:2.CDON.1446.97.1

Číslo: 8/2000

Právní věta:

Právo žádat zrušení části smlouvy o darování anebo bezúplatném převodu pozemků (§ 8 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů) nelze postoupit jinému.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 02.11.1998

Spisová značka: 2 Cdon 1446/97

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zmírnění křivd (restituce)

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem uvedeným shora rozhodl K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích jako soud odvolací tak, že změnil rozsudek O k r e s n í h o s o u d u v Českých Budějovicích ze dne 15. 11. 1995, č. j. 8 C 398/93 – 41, v odvoláním napadené části tak, že vyslovil, že se zrušuje kupní smlouva uzavřená dne 24. 9. 1970 mezi A. H., K. H., J. H. a V. H. jako prodávajícími a žalovanými jako kupujícími v části, ve které převodci darovali žalovaným jako nabyvatelům v rozsudku specifikované pozemky. Smlouva byla zrušena v částech, kterými došlo k převodu jedné ideální čtvrtiny, náležející původně A. H., jedné ideální čtvrtiny, náležející původně J. H. a jedné ideální čtvrtiny, náležející původně V. H.; soud prvního stupně přitom již rozsudkem ze dne 15. 11. 1995, č. j. 8 C 398/93 – 41, pravomocně rozhodl o zrušení uvedené smlouvy v části, ve které došlo k bezúplatnému převodu jedné ideální čtvrtiny předmětných pozemků, náležející původně K H. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že žalovaným předmětné pozemky darovali žalobce A/ spolu s právními předchůdci ostatních žalobců, a to v souvislosti s uzavřením kupní smlouvy na budovu, k níž pozemky patřily, a žalobci v řízení uplatňují nárok na zrušení kupní smlouvy podle § 8 odst. 3 (v době rozhodování dovolacího soudu šlo o § 8 odst. 4) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o půdě"). Podle tohoto ustanovení v případě, že vlastník pozemku daroval v tísni své pozemky fyzické osobě nebo je bezúplatně převedl v souvislosti s uzavřením kupní smlouvy na budovu, k níž pozemky patřily, a jsou-li tyto pozemky ke dni účinnosti tohoto zákona ve vlastnictví osoby, jíž byly darovány nebo bezúplatně převedeny, nebo

ve vlastnictví osoby této osobě blízké, rozhodne soud na návrh oprávněné osoby buď o zrušení smlouvy v té části, kterou byly pozemky darovány nebo bezúplatně převedeny fyzické osobě, nebo že vlastník, jež nabyl pozemky tímto způsobem, popřípadě jeho dědic, uhradí cenu darovaných pozemků. Soud prvního stupně žalobě vyhověl jen v části, týkající se převodu jedné ideální čtvrtiny předmětných pozemků, náležející původně K. H., neboť dospěl k závěru, že nárok ve lhůtě stanovené čl. II zák. č. 183/1993 Sb., tedy do 31. 8. 1993, uplatnil jen žalobce A/. V žalobě, kterou tento žalobce podal dne 31. 8. 1993 jsou sice jako žalobci uvedeni i žalobci B/, C/, D/, E/, tito však žalobu nepodepsali, posléze potvrdili, že K. H. nebyl k podání žaloby zmocněn a plné moci pro něj s datem 31. 8. 1993 předložili soudu až těsně před vyhlášením rozsudku; tento postup soud prvního stupně považoval za účelový a dospěl proto k závěru, že nárok uplatnil ve lhůtě stanovené zákonem jen K. H. Odvolací soud však s odkazem na rozhodnutí, publikované pod č. 12/1985 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek vyšel z názoru, že dodatečným udělením plné moci je její nedostatek zhojen a dochází k dodatečnému schválení úkonů, které zástupce učinil před udělením plné moci. Proto s odkazem na dodatečně udělenou plnou moc považoval nárok všech žalobců za včas uplatněný a rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě vyhověl.

Proti rozsudku odvolacího soudu, který nabyl právní moci dne 24. 5. 1996, podávají žalovaní včasné dovolání, které opírají o dovolací důvody, upravené v § 241 odst. 3 písm. c), d) o.s.ř. Namítají, že soud se nevypořádal s tím, že žalovaní před soudem prvního stupně uváděli, že ve skutečnosti zaplatili převodcům za převáděné nemovitosti částku 30 000 Kčs, ačkoliv podle znaleckého posudku činila cena převáděných nemovitostí bez pozemků, kterých se daný spor týká, částku 25 920,35 Kčs, cena údajně bezúplatně převáděných nemovitostí pak činila 3406,12 Kčs; je tedy zřejmé, že cena všech převáděných nemovitostí nepřesahovala skutečně zaplacenou kupní cenu, přičemž prodávající A. H. požadoval zaplacení této vyšší částky právě s ohledem na převáděné zemědělské pozemky, které byly jen formálně darovány. I když to v dovolání není výslovně uvedeno, je zřejmé, že z uvedené skutečnosti dovolatelé dovozují, že o bezúplatný převod nešlo. Dovolatelé uvádějí, že podle tvrzení žalobce A/ mu další oprávněné osoby, a to M. Z., M. H. a P. B. postoupili své restituční nároky dne 13. 1. 1995, přičemž takto určený den postoupení je v rozporu se zjištěnými skutečnosti, případně s jinými tvrzeními žalobce A/. Ze všech uvedených důvodů dovolatelé navrhují, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o.s.ř.), dovoláním napadené rozhodnutí přezkoumal a shledal dovolání důvodným. Rozhodnutí odvolacího soudu proto v napadené části zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání je důvodné v části, ve které dovolatelé namítají, že odvolací soud se nevypořádal s jejich tvrzením, že nad rámec sjednané kupní ceny zaplatili převodcům další částku, která měla být zaplacena za zemědělské pozemky, které tedy byly nabyvatelům darovány jen formálně. Toto tvrzení není podle názoru dovolacího soudu právně bezvýznamné; i když faktické vyplacení kupní ceny na povaze darovací smlouvy o převodu nemovitostí, která je smlouvou obligatorně písemnou, nic nemění, bylo by v případě, že by bylo prokázáno, že k poskytnutí úplaty za převáděné pozemky ve skutečnosti došlo, nutno uvažovat o odepření ochrany právu převodců na zrušení části smlouvy podle § 8 odst. 4 zákona o půdě, a to s ohledem na § 3 odst. 1 o. z., podle kterého výkon práv a povinností vyplývající z občanskoprávních vztahů nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Vzhledem k tomu, že odvolací soud se uvedenými tvrzeními žalovaných (viz č. l. 30, 32v.) nezabýval, postupoval v rozporu s § 132 o.s.ř., podle něhož soud při hodnocení důkazů "pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci" a jeho rozhodnutí je, pokud jde o toto tvrzení, nepřezkoumatelné. Řízení je tak postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je tak dán dovolací důvod, uvedený v § 241 odst. 3 písm. b) o.s.ř.

Dovolání je třeba přisvědčit i v části, ve které dovolatelé namítají, že postoupení práva na zrušení části smlouvy podle § 8 odst. 4 zákona o půdě dědici zemřelých účastníků smlouvy žalobci A/ je bezpředmětné. Uvedené právo totiž není prvkem pohledávky, vyplývající ze závazkového právního vztahu, která by oprávněné osobě poskytovala právo na plnění vůči jinému účastníku právního vztahu, ale jde o právo žádat soud o vydání konstitutivního rozsudku; takové právo z povahy věci nelze postoupit. To vyplývá i z § 33a zákona o půdě, podle něhož veškeré nároky na náhrady podle zákona o půdě jsou pohledávkami, které lze smluvně převádět na jiné osoby. Z toho, že zákon mezi pohledávky, které lze smluvně převádět, nezařazuje nároky uvedené v § 8 odst. 4 (ostatně je sem zařadit ani nemůže, neboť nejde o pohledávky) je třeba dovodit, že o ustanovení zákona o půdě nelze převod uvedeného nároku opřít; postoupení pohledávky podle § 542 o. z. zde pak nepřipadá v úvahu, neboť, jak bylo vysvětleno shora, nejde v daném případě o pohledávku. Právo na zrušení části smlouvy podle § 8 odst. 4 zákona o půdě musí uplatnit původní účastník jeho smlouvy a v případě jeho smrti osoba uvedená v § 4 odst. 2 zákona o půdě (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 1997 sp. zn. 2 Cdon 1607/96, uveřejněný v publikaci Zemědělské restituce v soudní praxi, vydané nakladatelstvím C. H. Beck v roce 1998, str. 63). Nikdo jiný nemůže uvedené právo uplatnit. Pokud pak návrh na zrušení smlouvy podle § 8 odst. 4 zákona o půdě uplatní jen některá z více oprávněných osob, může soud rozhodnout jen o zrušení smlouvy v části, týkající se podílu této osoby; přiměřeně zde platí to, co občanskoprávní kolegium Nejvyššího soudu vyslovilo ve stanovisku, publikovaném pod č. 16/1995 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek k problematice § 8 odst. 1 zákona o půdě.

V dané věci odvolací soud zrušil napadenou smlouvu i v částech, týkajících se zemřelých A. a V. H., aniž by jednal s jejich právními nástupci jako s účastníky řízení. Přitom ze shora uvedeného vyplývá, že právní úkony, kterými tyto osoby postoupily své právo domáhat se zrušení části smlouvy, jsou neplatné a nemohly vést ke zrušení smlouvy, pokud šlo o jejich podíly. Odvolací soud pak neuvedl, na základě jaké právní úvahy, případně na základě jakých skutkových zjištění rozhodl o zrušení části smlouvy i ohledně podílů zemřelých A. a V. H. Jeho rozhodnutí je v této části nepřezkoumatelné a je tedy postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je tak dán dovolací důvod, uvedený v § 241 odst. 3 písm. b) o.s.ř.

Z uvedeného vyplývá, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu v napadené části zrušit (§ 243b odst. 1 o.s.ř., věta za středníkem) a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (243b odst. 2 o.s.ř.).